

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการกำหนดและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 วิธีการกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาโดยการสนทนากลุ่ม สำหรับการสนทนากลุ่มนั้นได้ทำการเก็บข้อมูลในเขตกรุงเทพฯ และขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ประชากร คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ได้มาตรฐาน (ระดับปรับปรุง) การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบแรก (พ.ศ.2544-2548) จำนวน 480 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ได้มาตรฐาน (ระดับปรับปรุง) การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบแรก (พ.ศ.2544-2548) โดยผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละภูมิภาค จำนวน 250 โรงเรียน ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 750 คน คือกลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ผู้บริหารของแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 250 คน กลุ่มครู-อาจารย์ โรงเรียนละ 1 คน รวม 250 คน และกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวม 250 คน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐาน

3) ผลการประเมินและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา 4) แนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่เหมาะสม และตอนที่ 2 การวิจัยโดยใช้การสนทนากลุ่ม ได้แก่ 1) การสนทนากลุ่ม (focus group) เขตกรุงเทพมหานคร 2) การสนทนากลุ่ม (focus group) เขตต่างจังหวัด 3) ผลการสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่เหมาะสมจากการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (61.35) มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี (39.80) มีประสบการณ์ทำงาน 21 ปีขึ้นไป (48.52) ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่คือ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (69.74) อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (53.29) และส่วนใหญ่มีบทบาทในสถานศึกษาเป็นครู (54.28)

1.2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐาน

จากผลการวิจัยที่ได้ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาด้านผู้เรียน พบว่าการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบันมาตรฐานที่ 2 มีระดับการดำเนินงานสูงสุด การดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่คาดหวังในมาตรฐานที่ 1 และมาตรฐานที่ 2 มีระดับความคาดหวังสูงสุด และมาตรฐานที่มีระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบัน และที่คาดหวังต่ำที่สุดคือมาตรฐานที่ 5 เมื่อพิจารณาด้านครู พบว่าการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบันและการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่คาดหวังในมาตรฐานที่ 8 มีระดับการดำเนินงานสูงสุด เมื่อพิจารณาด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบันและการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่คาดหวังในมาตรฐานที่ 10 มีระดับการดำเนินงานสูงสุด ส่วนมาตรฐานที่มีระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบัน และที่คาดหวังต่ำที่สุดคือมาตรฐานที่ 13

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบันและระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่คาดหวัง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกมาตรฐานทั้งในด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา แสดงว่ามาตรฐานทั้งในด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

1.3 ผลการประเมินและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ด้านผู้เรียน พบว่าสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นได้รับการพัฒนาในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรอย่างเร่งด่วนมากกว่ามาตรฐานอื่นๆ

ด้านครู พบว่าสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นได้รับการพัฒนาในมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเร่งด่วนมากกว่ามาตรฐานอื่นๆ

ด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นได้รับการพัฒนาในมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเร่งด่วนมากกว่ามาตรฐานอื่นๆ

การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่าสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพ ด้านผู้เรียนมากที่สุด รองลงมาคือด้านผู้เรียน และด้านผู้บริหารตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จำแนกตามภูมิภาค พบว่า ภาคเหนือมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มากที่สุด ด้านครูมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สำหรับภาคกลางมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มากที่สุด ด้านครูมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทั้งสองมาตรฐานเท่ากัน คือ มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ และมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มากที่สุด ด้านครูมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สำหรับภาคตะวันออกมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมากที่สุด ด้านครูมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด คือ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสำเร็จในการบริหารจัดการ

สำหรับภาคตะวันตกมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มากที่สุด ด้านครูมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ ด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

และสำหรับภาคใต้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ด้านครูมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด คือ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.4 แนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่เหมาะสม

จากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐาน พบว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการในด้าน เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เป็นกลางมากที่สุด (ร้อยละ 18.87) นอกจากนี้ยังพบว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานในด้านต่างๆ ในประเด็นการพัฒนาคณาจารย์ในเรื่องหลักสูตร / การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/ การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน/ การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ / การวัดและประเมินผลมากที่สุด (ร้อยละ 24.39)

ตอนที่ 2 การวิจัยโดยใช้การสนทนากลุ่ม

2.1 การสนทนากลุ่ม (focus group) ในเขตกรุงเทพมหานคร

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาจากการสำรวจและจากการสนทนากลุ่ม พบว่ามาตรฐานด้านผู้เรียนและด้านครูทุกมาตรฐานมีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านผู้บริหารมีความสอดคล้องกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญ และในมาตรฐานที่ 10, 13 และมาตรฐานที่ 14 ที่ไม่สอดคล้องกัน

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียน พบว่ามาตรฐานที่ 5 มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการควรสร้างแผนการบูรณาการมาเพื่อให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการสร้างสื่อของครูเพื่อให้มีสื่อการเรียนที่มีคุณภาพและหลากหลายมากขึ้น การใช้หลักจิตวิทยาการแนะแนวเพื่อให้นักเรียนรู้ถึงศักยภาพ ความถนัดของตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์มากขึ้น ทั้งนี้ในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรของผู้เรียนนั้นควรคำนึงถึงสภาพของผู้เรียน และผลการทดสอบที่ผ่านมาประกอบด้วย

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านครู พบว่ามาตรฐานที่ 9 มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ ได้แก่ ครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดี ซึ่งรัฐควรจัดให้ครูมีการสอบวัดความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งและให้ผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มารับการอบรมเนื้อหาวิชาที่สอนเพิ่ม เพื่อกระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และในการพัฒนาครูนั้น ควรหา Needs ของครูก่อนว่าครูมีความต้องการจะพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง การจัดการเรียนการสอนนั้นครูควรดูสภาพของเด็กกว่าจะมีวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างไรให้เหมาะสม และการวิจัยในชั้นเรียนนั้นต้องทำให้ครูเห็นความสำคัญก่อน ทั้งนี้ควรลดภาระงานอื่นๆ ของครูเพื่อให้ครูได้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มาตรฐานที่ 10 มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ ได้แก่ ควรมีการเปิดรับสมัครผู้บริหารอย่างเปิดเผยและไม่มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง มีวาระในการบริหาร 4 ปี และสอบประเมินผลงานอยู่เสมอ

แนวทางการดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(สพท.) กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. ดังนี้ คือ ครู ต้องเป็นครูที่แท้จริง มีจิตวิญญาณความเป็นครู ใฝ่รู้ ทุ่มเท เสียสละ รู้จักใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนางาน พัฒนาตนเองอยู่เสมอ สำหรับผู้บริหารควรมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีคุณธรรม ทุ่มเท เสียสละ มีภาวะผู้นำ รู้จักใช้หลักจิตวิทยาในการบริหารงาน ต้องร่วมคิดร่วมทำกับบุคลากรภายในโรงเรียน และรู้จักดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนชุมชนควรให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น และช่วยดูแลนักเรียนให้มีพฤติกรรมไปในทางที่ถูก นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท). ควรมีการจัดอบรมพัฒนาครูเป็นระยะเพื่อเป็นการกระตุ้น และทำให้ครูได้รับความรู้ สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยแบ่งเป็นตามแต่ละช่วงชั้น และให้มีศึกษานิเทศก์มาตรวจเยี่ยมโรงเรียนในเขตรับผิดชอบของตนเองอยู่เสมอเพื่อเป็นการให้คำแนะนำแก่บุคลากรในโรงเรียน ส่วนกระทรวงศึกษาธิการควรมีผู้บริหารที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษาเพื่อให้เข้าใจการจัดการดำเนินการศึกษาอย่างแท้จริง ในการกำหนดนโยบายต่างๆ ควรคำนึงถึงสภาพโรงเรียนที่มีบริบทที่แตกต่างกันเพื่อให้มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ และสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างทั่วถึง รวมทั้งผู้ประเมินภายนอกของ สมศ. ควรมีอายุไม่มากนัก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการวัดประเมินผลเป็นอย่างดี หรือเป็นบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เข้าใจบริบทการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น ในการกำหนดมาตรฐาน เกณฑ์การประเมินควรให้ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น และควรมีระดับเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนนั้นๆ ด้วย

2.2 การสนทนากลุ่ม (focus group) ในเขตต่างจังหวัด

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาจากการสำรวจและจากการสนทนากลุ่ม พบว่ามาตรฐานด้านผู้เรียนมีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญ และไม่สอดคล้องกัน 3 มาตรฐานคือ มาตรฐานที่ 2, 3 และ 4 ด้านครูทุกมาตรฐานมีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนด้านผู้บริหารมีความสอดคล้องกันอย่างไม่เป็นนัยสำคัญทางสถิติ และทั้ง 5 มาตรฐานไม่สอดคล้องกัน

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียน พบว่า มาตรฐานที่ 5 มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ ได้แก่ ครูควรมีความเข้าใจในหลักสูตรให้ชัดเจนและกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่หลากหลาย

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านครู พบว่า มาตรฐานที่ 9 มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการนิเทศกำกับติดตามครูผู้สอนเป็นระยะและมีการส่งเสริมให้ครูรักในวิชาชีพครู พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มาตรฐานที่ 10 มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการพัฒนาในด้านภาวะผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการและการสื่อสาร พร้อมทั้งมีการใช้อำนาจในการตัดสินใจที่เด็ดขาด และที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

แนวทางการดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(สพท.) กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. ดังนี้ คือ ครูควรทำหน้าที่ของตนเองในการสอนให้เด็กมีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวันได้ สำหรับผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการที่จะประสานงานระหว่างครู นักเรียน และชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน พร้อมทั้งต้องมีการนิเทศกำกับติดตามเป็นระยะ ส่วนชุมชนโรงเรียนต้องมีการประสานงานกับชุมชน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งมีการส่งเสริมสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนี้ สพท. ควรมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดระยะเวลาในการนิเทศกำกับติดตามและประเมินสถานศึกษา พร้อมทั้งมีการชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ให้ทางสถานศึกษาทราบล่วงหน้า ส่วนกระทรวงศึกษาธิการควรมีการจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษาอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งมีการกำกับติดตามการทำงานและรายงานการประเมินผลงานให้ทางสถานศึกษาทราบ รวมทั้ง สมศ. ควรมีเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรที่จะมาเป็นผู้ประเมินภายนอก และบุคลากรต้องมีความรู้ในเรื่องการประเมินสถานศึกษาอย่างชัดเจน

2.3 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่เหมาะสมจากการสนทนากลุ่ม

จากการสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่เหมาะสมจากการจัดสนทนากลุ่มระหว่าง 2 พื้นที่ซึ่งมีบริบทในการจัดการศึกษาที่ต่างกันคือ กรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด (ขอนแก่น) ได้ข้อสรุปแนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาดังต่อไปนี้

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่เหมาะสมจากความต้องการจำเป็นในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร: ครูควรมีความเข้าใจในหลักสูตรให้ชัดเจนและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้โดยมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียน และใช้หลักจิตวิทยาการแนะแนวเพื่อให้นักเรียนรู้ถึงศักยภาพ และความถนัดของตนเอง มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง: ทางโรงเรียนควรแหล่งเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน และสอนให้นักเรียนสามารถเลือกรับสื่อได้อย่างเหมาะสม และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์: ครอบคลุมและโรงเรียนร่วมมือกัน ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และทางโรงเรียนควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการริเริ่มจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน มาตรฐานที่ 9 ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: ครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดี ซึ่งควรมีการสอบวัดความรู้ครูอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ผู้บริหารควรมีการนิเทศกำกับติดตามครูผู้สอนเป็นระยะ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และควรศึกษาความต้องการจำเป็นของครูก่อนว่าต้องการพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง ทั้งนี้ควรลดภาระงานอื่นๆ ของครูเพื่อให้ครูได้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสำเร็จในการบริหารจัดการ: ผู้บริหารควรมีการพัฒนาในด้านภาวะผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการและที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมและเป็นกัลยาณมิตรที่ดี พร้อมทั้งมีการใช้อำนาจในการตัดสินใจที่เด็ดขาด ทั้งนี้สถานศึกษาควรมีการเปิดรับสมัครผู้บริหารอย่างเปิดเผยและไม่มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง มีวาระในการบริหาร 4 ปี และสอบประเมินผลงานอยู่เสมอ

แนวทางการดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(สพท.) กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. ดังนี้ คือ ครู: ครูต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู ทุ่มเท เสียสละ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ควรทำหน้าที่การสอนของตนเองให้ดีที่สุด ผู้บริหาร: ต้องมีภาวะผู้นำ รู้จักใช้จิตวิทยาในการบริหารงาน ประสานงาน

ระหว่างครู นักเรียน และชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ และมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีคุณธรรม พร้อมทั้งมีการนิเทศกำกับติดตามเป็นระยะ ชุมชน: ควรให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น และช่วยดูแลนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา: ควรมีศึกษานิเทศก์มาตรวจเยี่ยมโรงเรียนในเขตรับผิดชอบของตนเองอยู่เสมอเพื่อเป็นการให้คำแนะนำแก่บุคลากรในโรงเรียน มีการกำหนดระยะเวลาในการนิเทศกำกับติดตามและประเมินสถานศึกษา พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ให้ทางสถานศึกษาทราบล่วงหน้า และมีการจัดอบรมพัฒนาครูเป็นระยะเพื่อเป็นการกระตุ้น และทำให้ครูได้รับความรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยแบ่งตามช่วงชั้น กระทรวงศึกษาธิการ: มีการจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ในการกำหนดนโยบายต่างๆ ควรคำนึงถึงสภาพโรงเรียนที่มีบริบทที่แตกต่างกันเพื่อให้มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ.: ผู้ประเมินภายนอกของสมศ. ควรไม่อายุไม่มากนัก และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการวัดและประเมินผลเป็นอย่างดี หรือเป็นบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้เข้าใจบริบทการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น และในการกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินควรให้ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น และควรมีเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนนั้นๆ ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 2 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และตอนที่ 3 แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบันและระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่คาดหวัง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกมาตรฐานทั้งในด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา แสดงว่ามาตรฐานทั้งในด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างไร

ให้ประสบความสำเร็จ กรณีตัวอย่างโรงเรียนราชวินิตมัธยม ของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวว่าในมิติของการจัดการศึกษานั้นเป้าหมายหลักคือ การสร้างคุณภาพผู้เรียน คุณภาพของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ การเรียนการสอนต้องมีคุณภาพก่อน การปฏิรูปคนในโรงเรียนจึงเป็นบันไดขั้นแรกของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนและคนที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนบรรลุผลก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง และคนในชุมชนนั่นเอง จุดเด่นของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน คือ การมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งโรงเรียน ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญอย่างยิ่ง

2. การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมีความจำเป็นในการพัฒนาอย่างเร่งด่วนมากกว่ามาตรฐานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) ที่พบว่าในด้านผู้เรียนนั้น มาตรฐานในเรื่องความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรไม่ได้มาตรฐาน

สำหรับด้านครูในมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความจำเป็นในการพัฒนาอย่างเร่งด่วนมากกว่ามาตรฐานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) ที่พบว่าในด้านครูนั้น มาตรฐานในเรื่องนี้ไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรี ชันอาสาละวะ (2544) ที่พบว่าครูส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับด้านผู้บริหารในมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความจำเป็นในการพัฒนาอย่างเร่งด่วนมากกว่ามาตรฐานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) ที่พบว่าในด้านผู้บริหารนั้น มาตรฐานในเรื่องนี้ไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของนพรัตน์ ศรีรุณ (2542) ที่พบว่าในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและข้อมูลพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาจากการสนทนากลุ่ม ในเขตกรุงเทพและต่างจังหวัด พบว่ามีความแตกต่างกันในมาตรฐานด้านผู้เรียน และด้านผู้บริหารอาจเนื่องมาจากบริบทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่เช่น ความพร้อมของบุคลากร สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ลักษณะของนักเรียนของโรงเรียนนั้นๆ ชุมชน เป็นต้น

ส่วนความไม่สอดคล้องกันด้านผู้บริหารของการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาจากการสำรวจและการสนทนากลุ่ม ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด อาจเนื่องมาจากความแตกต่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการสำรวจนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ บุคลากรภายในสถานศึกษา ได้แก่ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนการสนทนากลุ่มนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครู ซึ่งทำให้มีมุมมองความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เพราะศึกษานิเทศก์จะให้ความคิดเห็นเชิงนโยบายมากกว่า ส่วนบุคลากรภายในสถานศึกษาจะให้ความคิดเห็นเชิงปฏิบัติที่สถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้จริง

3. แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านผู้เรียน ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตต่างจังหวัดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาตรงกัน กล่าวคือ 1) ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและใช้วิธีที่หลากหลายเพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตกรุงเทพมหานครยังมีความเห็นว่า 2) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างสื่อของครู และ 3) จัดการแนะแนวเพื่อให้นักเรียนรู้ถึงศักยภาพความถนัดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา ตามมาตราที่ 24 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กล่าวว่า จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้

สำหรับด้านครู พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตต่างจังหวัดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาตรงกันคือ 1) ควรมีการนิเทศกำกับติดตาม 2) จัดสอบความรู้ครูเป็นระยะ และ 3) จัดอบรม และส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจตุภูมิ เขตจัตุรัส (2547) ที่พบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนครูในด้านต่างๆให้มากขึ้น เช่น การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนของครู สร้างความตระหนักให้ครูด้วย

วิธีการที่หลากหลาย มีการปรับปรุงระบบนิเทศของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น

สำหรับด้านผู้บริหาร พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตต่างจังหวัดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาตรงกันคือ 1) ผู้บริหารควรมีการพัฒนาด้านภาวะผู้นำ ทั้งด้านวิชาการและด้านการบริหาร นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตกรุงเทพมหานคร เห็นว่า 2) ควรมีการเปิดรับสมัครผู้บริหารอย่างเปิดเผยและไม่มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง และ- 3) มีการประเมินผลงานอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจันทรา พรหมานนท์ (2546) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารมืออาชีพควรมีทักษะในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ครู ผู้บริหาร มีความรู้ความเข้าใจในการบริหาร จัดการหลักสูตร และความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

ส่วนแนวทางการดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตต่างจังหวัดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาตรงกัน กล่าวคือ ครูต้องเป็นครูที่แท้จริง มีจิตวิญญาณความเป็นครู ทุ่มเทเสียดสะ ทำหน้าที่ของตนเองในการสอน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู ของคุรุสภา (2540) ที่กล่าวว่า ครูต้องมีการพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ คำนี้ถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ National Board for Professional Teacher Standards (1994 อ้างถึงใน Epp, S.A., 1999; จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2547)

สำหรับผู้บริหาร เห็นว่าควรมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีคุณธรรม มีภาวะผู้นำ พร้อมทั้งมีการนิเทศกำกับติดตามเป็นระยะ ต้องร่วมคิดร่วมทำกับบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเสาวณี ศรีพุทธรัตน์ (2546) ที่เสนอว่า ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องเป็นผู้บริหารที่มีความเข้มแข็งในงานวิชาการ เป็นผู้บริหารที่มีทักษะเชิงมนมตีสุง เป็นผู้นำในเชิงรุก และเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

สำหรับชุมชนควรให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น พร้อมทั้งมีการส่งเสริมสัมพันธ์ที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pelco, Jacobson and Ries (2000) ที่พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างครอบครัว ชุมชน และโรงเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่ ควรมีการจัดอบรมพัฒนาครูเป็นระยะ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานวิจัยและพัฒนาศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ว่าสพท. มีหน้าที่อบรมให้ความรู้ ให้การปรึกษาหารือ สนับสนุน

เอกสาร และมีหน้าที่ดูแลนิเทศกำกับติดตาม พร้อมทั้งดูแลเรื่องปัญหาอุปสรรค และให้การช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Candoli, Cullen and Stufflebeam (1994 อ้างถึงใน สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) ที่ระบุว่า สพท.มีหน้าที่ด้านการสนับสนุนการสอน โดยส่งเสริมประสานงานทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอน การจัดหาอุปกรณ์การสอน เป็นต้น

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีผู้บริหารที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษาเพื่อให้เข้าใจการจัดการอย่างแท้จริง และสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา ตามมาตราที่ 52 ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่จัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

และสำหรับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ควรมีเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรที่จะมาเป็นผู้ประเมินภายนอก โดยผู้ประเมินควรมีความรู้ในเรื่องการประเมินสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และการวัดประเมินผลเป็นอย่างดี และควรมีระดับเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา ตามมาตราที่ 49 ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กล่าวว่า สมศ. มีหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งองค์กร หน่วยงาน และบุคลากรทางการศึกษา ควรนำแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านผู้เรียนครูควรมีความเข้าใจในหลักสูตรให้ชัดเจนและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้โดยมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียน และใช้หลักจิตวิทยาการแนะแนวเพื่อให้นักเรียนรู้ถึงศักยภาพ และความถนัดของตนเอง 2) ด้านครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดี ซึ่งควรมีการสอบวัดความรู้ครูอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ผู้บริหารควรมีการนิเทศกำกับติดตามครูผู้สอนเป็นระยะ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และควรศึกษาความต้องการจำเป็นของครูก่อนว่าต้องการพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง ทั้งนี้ควรลดภาระงานอื่นๆ ของครูเพื่อให้ครูได้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ 3) ด้านผู้บริหารควร

มีการพัฒนาในด้านภาวะผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการและที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมและเป็นกัลยาณมิตรที่ดี พร้อมทั้งมีการใช้อำนาจในการตัดสินใจที่เด็ดขาด ทั้งนี้ สถานศึกษาควรมีการเปิดรับสมัครผู้บริหารอย่างเปิดเผยและไม่มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง มีวาระในการบริหาร 4 ปี และสอบประเมินผลงานอยู่เสมอ

2. ผลการวิจัยพบว่า ในด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด สำหรับด้านครู มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด และสำหรับด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ดังนั้นองค์กร หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินการพัฒนาในมาตรฐานเหล่านี้อย่างเร่งด่วน

3. ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ ด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 5 โดยมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพคือ 1) ครูควรมีความเข้าใจในหลักสูตรให้ชัดเจนและกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ 2) จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียนอยากเรียนมากขึ้น 3) กระทรวงศึกษาธิการควรสร้างแผนการบูรณาการมาเพื่อให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการสร้างสื่อของครูเพื่อให้มีสื่อการเรียนที่มีคุณภาพและหลากหลายมากขึ้น และ 4) ใช้หลักจิตวิทยาการแนะแนวเพื่อให้นักเรียนรู้ถึงศักยภาพ ความถนัดของตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์มาก ด้านครู มาตรฐานที่ 9 โดยมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพคือ 1) ครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดี ซึ่งรัฐควรจัดให้ครูมีการสอบวัดความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และให้ผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มารับการอบรมเนื้อหาวิชาที่สอนเพิ่ม เพื่อกระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) ในการพัฒนาครูนั้น ควรหา Needs ของครูก่อนว่าครูมีความต้องการจะพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง 3) การจัดการเรียนการสอนนั้นครูควรดูสภาพของเด็กว่าจะมีวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างไรให้เหมาะสม และ 4) การวิจัยในชั้นเรียนนั้นต้องทำให้ครูเห็นความสำคัญก่อน 5) ผู้บริหารควรมีการนิเทศกำกับติดตามครูผู้สอนเป็นระยะและมีการส่งเสริมให้ครูรักในวิชาชีพครู พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ควรลดภาระงานอื่นๆ ของครูเพื่อให้ครูได้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพมากที่สุดสำคัญ และด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 13 โดยมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพคือ 1) ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจโครงสร้างหลักสูตรเป็นอย่างดี 2) นักวิชาการหรือศึกษานิเทศก์ควรร่วมมือกับทางโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น 3) ทางโรงเรียนควรเชิญผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง หรือประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้

เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร หรืออาจเป็นอาจารย์พิเศษสอนนักเรียนด้วย ดังนั้น บุคลากรภายในสถานศึกษา องค์กร หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกฝ่ายควรนำ แนวทางดังกล่าว พิจารณาพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ศึกษาเฉพาะการประเมินและการจัดลำดับความต้องการจำเป็น และแนวทางในการแก้ไข แต่ยังไม่ได้ระบุถึงสาเหตุของความต้องการจำเป็น ดังนั้น ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของความต้องการจำเป็นเพิ่มเติม เพื่อจะได้ แก้ไขปัญหาได้ตรงตามสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น

2. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นในภาพรวม โดยไม่ได้จำแนกตามขนาดของโรงเรียน และระดับช่วงชั้น เนื่องจากข้อมูลเบื้องต้นลักษณะของสถานศึกษาที่มีผลการประเมินในรอบแรกในระดับปรับปรุงนั้นเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และระดับช่วงชั้นต่อไป อันจะนำไปสู่ข้อสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

3. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ผลการประเมินภายนอกรอบแรกของสมศ. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาติดตามพัฒนาการในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาของสถานศึกษาเหล่านี้ต่อไปโดยศึกษาจากผลการประเมินรอบแรกและรอบสองประกอบกัน